

Látvány, ízlés, nevelés

Elnézem olykor az aluljárókban hímzést, szöttest áruló erdélyiek portékáit. A régi szép minták közé mind több ízléstelen motívum nyomul be, csokolózó galambpárokra pazarolják finom öltéseiket az asszonyok, ez kell, úgymond a városi népeknek.

Ha családi otthonokban megfordulunk, nem mindegyik marasztal meghittségével, szépségével, pedig a háziasszony de sokszor megmondja, mennyibe került az új bútor. Mintha számokkal lehetne pótolni az ízlést. Mintha a szobaszökőkút, s a bárvilágításba helyezett nappal helyettesíthetnék színek, formák, arányok harmóniáját, s a lakásban élők fantáziáját.

A magyar nőket világszerte csinosnak mondják, de ezt a híruket alighanem olyan turisták röptették szét, akik csak a strandon vették szemügyre a fehérséget. Mert az igazán jól öltözött nő ritka, noha drága kelméket, értékes holmikot sokan viselnek. Össze nem illő színek, össze nem hangolt kelmék rontják a hatást.

Mi tagadás: baj van az ízlés körül.

Van, aki csodálkozik rajta. Hiszen több a művelt, iskolázott ember, mint valaha. Hiszen mindenki tanul rajzolni már az óvodától kezdve; valamelyes művészettörténeti oktatásba is belekóstolt, aki gimnáziumba járt; a múzeumok látogatottak, külföldi túrákra is tömegével járnak újfajta nomádjaink, ha pedig utaznak, szorgalmasan végigzarándokolják a képtárakat is. Mindez hiábavalónak bizonyulna? Lehetőséges, hogy esztétikai érzék, ízlés és műveltség nem összetartozó fogalmak? A kérdés izgalmas, érdemes elgondolkozni rajta.

A népművészetet írni-olvasni nem tudó parasztemberek hozták létre. Mégpedig ízlésfiam, megbicsaklás, félrecsúszás nélkül. Sem dalban, balladában, sem tárgyi alkotásban nem találunk cukrozott érzelmeket, harmóniazavart, torz formákat, álságos hazugságokat. A fa nem mondja magát márványnak, a cserép nem akarja elhitetni, hogy porcelán; a díszítőelem pedig, legyen bármennyi is belőle, sosem hat zsúfoltnak.

De a népművészet alkotóját meg a felhasználóját is a természet nevelte. A látvány. A fa, a virág, a kert indította, nem másolás, hanem továbbgondolásra, a növénymotívumok stilizálására. A virághímekkel borított párna, vagy menyasszonyláda nem azt mondja el, hogy milyen a növény, hanem azt, hogy milyen visszhangot vert az alkotó érzéseiben, és azt is, hogy milyen az az alkotó.

A természet jó nevelő volt. látványa kicsiszolta az esztétikai érzéket. És nem tűrte a hazugságot. Öszinteségre készítette neveltjét, és ebbe az igazmondásba beleillett az álom is. Szólhat a mesemondó tündérről, sárkányról, akkor is a teljes igazságot mondja a maga lényéről, vágyairól, álmairól.

A városi ember kikerült a természetnek, s a látványnak ebből az iskolájából. Esmelésétől fogva kötengert lát maga körül, égbenyúló falsíkokat, Égnek, felhőnek jó esetben darabkáját, csenevész fa ága csúcskét, Virágot a sarki standon, Madárdal, vizek zúgása helyett láрма dörömböl a dobhártyáján. Fantáziája fogva marad valahol a falak tövében. Otthonát építené ki mentsvárának, telerakja minden csillogóval, s ha úgy sem véli elég fényesnek, fennen hirdeti bútorai árát. Rohanásában nem szakít időt igaz érzelmekre, pótlásuk végett apró álérzésekre váltja fel az igaziak lehetőségét, és csokolózó galambokkal népesíti be konyháját.

Csak hogy falun is található épp elég giccses portéka. A családon forgó új családi otthonokból gyakran szökik el a fantázia, hogy helyét átadja az uniformalizált ízléstelenségnek. Valóban; mert a mai falusi ember korántsem él olyan szimbiózisban a természettel, mint egykor ősei, s a zárt közösség megszűnésével a falu elvesztette önbecsülését: értékesnek vél mindent, ami a városból jön.

Magas fokú általános műveltség kellene ahhoz, hogy ez a helyzetkép megváltozzék. Sajnos, az iskolákból „félművelt” sokaság kerül ki, jó szakemberként talán, de az ízlés alacsony fokán. És ez nem csupán és nem is elsősorban az időhiányon, a tananyagának a szakemberképzés felé orientáló összeállításán múlik. Hányszor láttam táborozó úttörőket, unott nevelők kíséretében bandukolni Balaton-parti jegegyék alatt, pedig ott külön „Időráfordítás” nélkül lehetett volna a természet szépségeire irányítani a gyermekek pillantását! És kontaktust lehetett volna teremteni a gyermek és természet között, hogy az utóbbi újra átvehesse látvánnyal nevelő szerepét!

Az ízlésnevelés része a nevelés egészének. Esztétikai torzulásokat könnyebb lefaragni az ép, teljes, érzelmekben gazdag személységről; ám a rideg, zord, vagy éppen szorongó embert bájos a szépség befogadására fogékonná tenni.

Aki szorong, annak kevés az önbizalma, nem mer egyéniség lenni: tele fogja tömni az otthonát lim-lomokkal, csak azért, hogy le ne maradjon ismerősei mögött.

Aki rideg, beleviszi a maga sívárságát a legfényűzőbb bútorok közé is. Sem élet, sem virág, sem fészekmeleg, sem meghittség nem lesz az otthonában, anélkül pedig a drága bútor sem vonz.

Ám a napfényt sugárzó személység létkörében megszépül az önmagában kevésbé tetszetős tárgy is. A tárgyak összhangját, egymás közötti kapcsolatát a köztük élő ember teremti meg. Esztétikum nincs ember nélkül; természet és tárgy az ember által találkozik, az ő keze nyomát viseli. A szépség: jó ízlésű, vonzó, barátságos emberek visszfénye a környezetben.

BOZÓKY ÉVA

Szegedi műemlékek

Az alsóvárosi templom

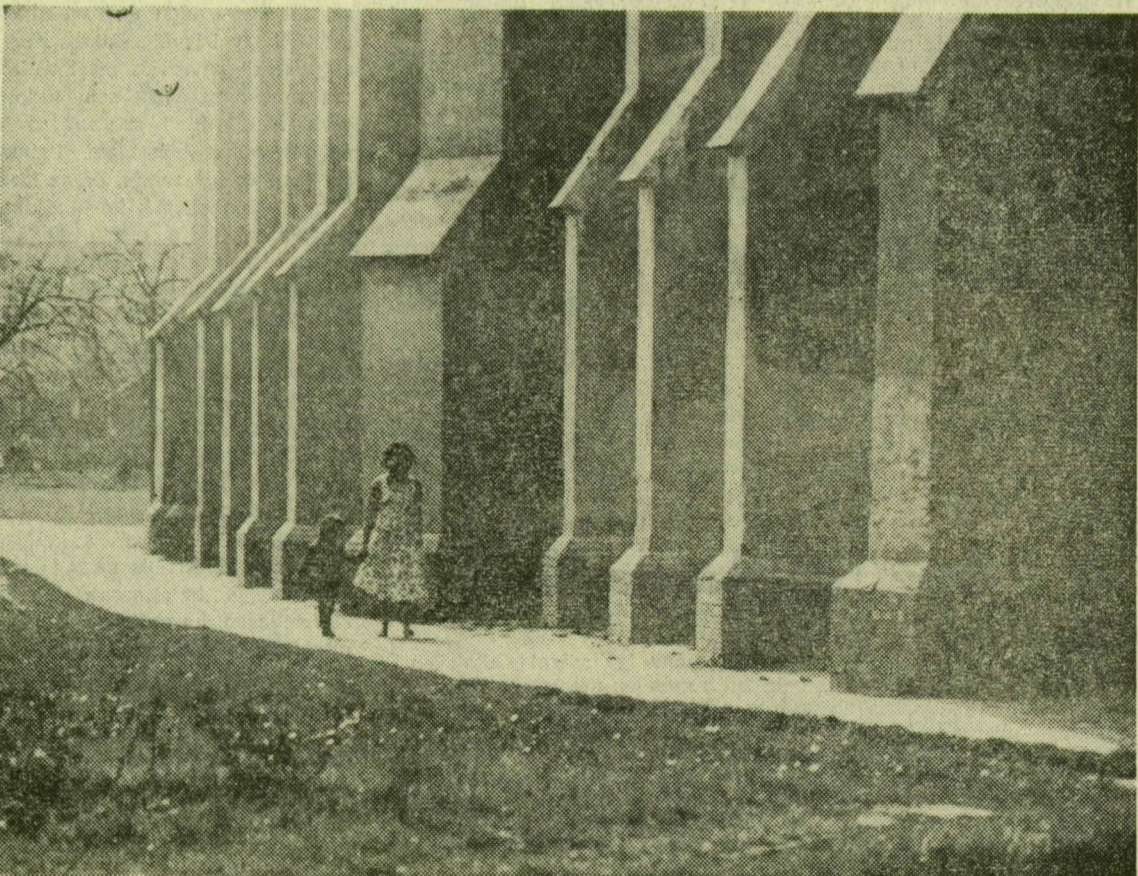
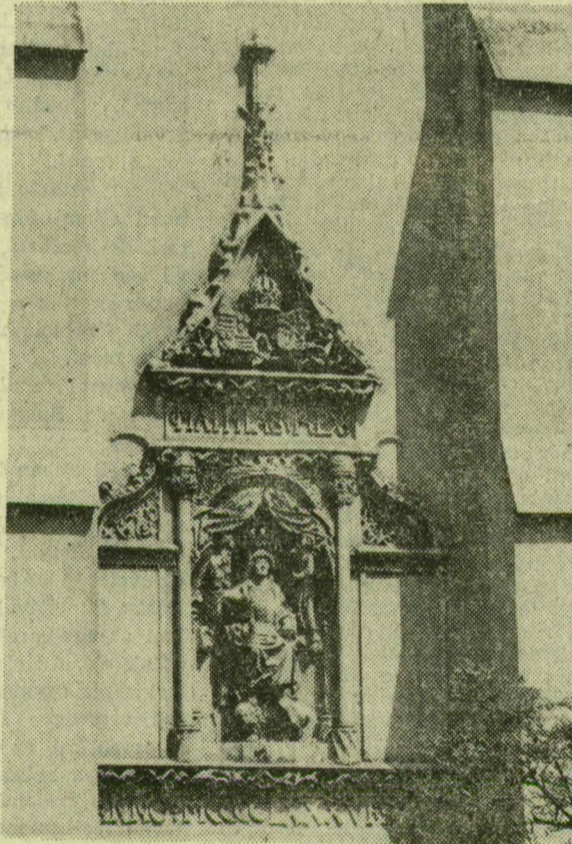
Szeged kevés középkori műemléke közül egyik legjelentősebb és egyben legnagyobb arányú az alsóvárosi ferences templom. Építésének ideje a középkorra nyúlik vissza. Mátyás király támogatásával 1465-ben kezdték építeni, és csak hosszú évtizedek múlva, 1503-ban szentelték fel.

A templomhoz közeledve már messziről szembejönnek a középkori ferences templomok építészeti sajátosságai: a hatalmas, egyterű hajótest, a hozzácsatlakozó, szokatlanul hosszú szentély, melyhez közvetlenül az északi oldalon kapcsolódik a torony. Hatalmas méreteivel (hossza 63,5 méter, szélessége 13,2 méter, magassága csaknem 20 méter) az Alföld egyik legjelentősebb középkori egyházi építménye.

A Mátyás tér felőli a feltornyosuló monumentális nyugati homlokzat barokk kapuján keresztül lépünk be a templomba. Kitarul előttünk az egész belső tér. A falakat csak a boltozatot tartó gyamok és a diadalív egyszerű nyílása töri meg, de a tér egységének megbontása nélkül. A mennyezetet feszülő csillaghálós boltozat ritka látványosság, hasonlít Nyírbátorban láthatunk, az eredeti, gótlus bútorzat elpusztult, a későbbi helyreállítások során a templom barokk berendezést kapott, melynek leghangsúlyosabb eleme az 1713-ban felállított főoltár. A templombelső három barokk kapuján egyszerű betűs faragás mutatja a nagy árvíz vizállását: „Az víz itt volt 1879 március 12.”

A külső falak is rejtenek néhány érdekességet. A főkaputól balra, az egykori kolostor falán egy meglepően pontosan működő napórát találunk, 1817-ből. A templomalapító Mátyás király emlékét a déli kapu felett a bautzeni Mátyás-dombormű másolata hirdeti, melyet 1931-ben helyeztek el.

Kép- és szöveg: TAKÁCS GÁBOR

Herceg Árpád

Szerelem, kenyér

Egész éjjel égett a villany, szólt a rádió. Sír a gyerekek; halálán van a nagymama, találgatták a taxisofőrök, mert titokzatos lentről a sárga fény, titokzatos, mint egy zugpálinkafőzde. Reggelig szólt a rádió, szakadékok vont szemem köré a béke, szakadékok szívemre a város álma, hiába simultak lányok szemhéjam mögé, mint lapulevélhez eltévedt kiskutya. De látod! lehetett ma is vonatfüttvös lehetett madáracsicsérgéses Szervác napján a reggel: megint megíratlan maradt az a száz költemény, melyben nincs bor, nincs cigaretta, csak szerelem van, kenyér.